

ΙΝ.ΕΜ.Υ. - ΕΣΕΕ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΣΕΕ

Εξελίξεις στην Οικονομία & στο Εμπόριο

**ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΙΝΕΜΥ – ΕΣΕΕ**

ΔΕΛΤΙΟ 3 | ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2018

«Οι απόψεις στο παρόν Δελτίο είναι των συγγραφέων και όχι απαραίτητα της ΕΣΕΕ. Η ΕΣΕΕ δε φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια και την πληρότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνει το Δελτίο».

Ενθαρρυντικές οι ενδείξεις για την οικονομία με τις προκλήσεις των υποχρεώσεων όμως να επιμένουν

Σύμφωνα με το τριμηνιαίο δελτίο του ΙΝ.ΕΜ.Υ. της ΕΣΕΕ, οι κυριότερες οικονομικές εξελίξεις κατά το τελευταίο διαθέσιμο τρίμηνο του έτους, τόσο στον κλάδο του Εμπορίου όσο και στην ελληνική οικονομία εν γένει, συνοψίζονται ως εξής:

- Ενθαρρυντικά χαρακτηρίζονται τα νέα από την ενίσχυση του ΑΕΠ σε τριμηνιαία αλλά και σε ετήσια βάση. Εντούτοις, προβληματισμό προκαλεί το γεγονός ότι οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου υποχώρησαν συγκριτικά με το προηγούμενο τρίμηνο αλλά και σε σχέση με πέρυσι.
- Στη διάρκεια του τελευταίου τριμήνου του 2017 το επίπεδο των τιμών (Εν.ΔΤΚ) παρέμεινε υποτονικό σε ετήσια βάση αλλά αμετάβλητο σε μηνιαία.
- Στα ίδια περίπου επίπεδα με εκείνα του Β΄ Τριμήνου κινήθηκε ο Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Λιανικό εμπόριο εκτός καυσίμων και λιπαντικών, ενώ ο αντίστοιχος Δείκτης Όγκου παρουσίασε ελαφρώς ισχυρότερη άνοδο. Ωστόσο, πολύ πιο δυναμική άνοδο σημείωσε τόσο ο εποχικά διορθωμένος ΔΚΕ στο Χονδρικό εμπόριο, όσο και ο αντίστοιχος δείκτης στα Αυτοκίνητα.
- Στην αγορά εργασίας, η διατήρηση της πτωτικής τάσης του ποσοστού ανεργίας αποτελεί αναμφίβολα θετική εξέλιξη.
- Το θετικό ισοζύγιο προσλήψεων/αποχωρήσεων καθ' όλη τη διάρκεια του 2017 αποτελεί την υψηλότερη επίδοση από το 2001 μέχρι και σήμερα.
- Στο Εμπόριο οι πολύ μικρές ("micro") επιχειρήσεις εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά πλήρους απασχόλησης σε σχέση με τις μεγαλύτερες, σε αντίθεση με το σύνολο της οικονομίας.
- Εξαιρετική βελτίωση σε τριμηνιαία συγκριτική βάση σημείωσε το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (Γ΄/Β΄ Τρίμηνο 2017: +5,01 δισ. €), όπως ήταν άλλωστε αναμενόμενο λόγω της εποχικότητας, με αποτέλεσμα τη διαμόρφωση πλεονάσματος της τάξεως των 4,58 δισ. €.

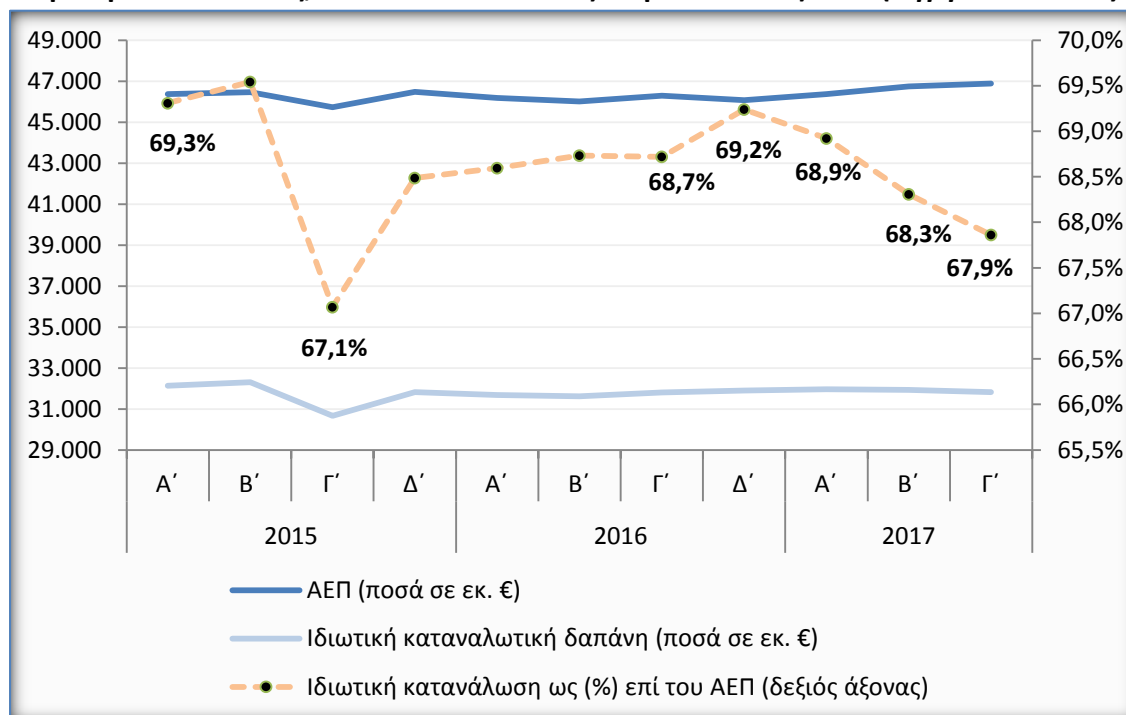
Η ελληνική οικονομία εμφανίζει θετική εικόνα με ενδείξεις ανάκαμψης, οι οποίες ωστόσο για την ώρα δεν δείχνουν ούτε ώριμες αλλά ούτε και αρκετά ισχυρές για την απογείωση και την οριστική απεμπλοκή της από τα μνημόνια. Επιπρόσθετα, ο υψηλός δανεισμός της χώρας και η αυξημένη χρηματοδότηση από το ευρωσύστημα απομακρύνει το ενδεχόμενο της πολυπόθητης «καθαρής» εξόδου στις αγορές. Αντίθετα, εντείνονται οι πιέσεις για ένα ακόμα πρόγραμμα, είτε αυτό είναι μια γραμμή προληπτικής εποπτείας (Precautionary Condition Credit Line – PCCL), είτε αυξημένη εποπτεία (Enhanced Condition Line – ECCL), είτε ένα υβριδικό σχήμα.

Στον Πίνακα 1 που ακολουθεί γίνεται μία προσπάθεια **ευσύνοπτης** αποτύπωσης των κυριότερων εξελίξεων που **σημειώθηκαν** τελευταία στην ελληνική οικονομία και στον κλάδο του Εμπορίου, μέσω της **συγκέντρωσης** βασικών **μακροοικονομικών** και λοιπών οικονομικών μεγεθών. Τα μεγέθη αυτά αλληλεπιδρούν και λειτουργούν πολλαπλασιαστικά τόσο στο σύνολο των κλάδων της εγχώριας οικονομίας, όσο και στο Εμπόριο ειδικότερα.

Πίνακας 1: Συνοπτική απεικόνιση των βασικότερων μεγεθών της ελληνικής Οικονομίας και του Εμπορίου (περιλαμβάνονται τα πλέον πρόσφατα στατιστικά δεδομένα)

	Περίοδος αναφοράς δημοσιευμένων στοιχείων	Μεταβολή προηγούμενης περιόδου	Ετήσια μεταβολή (γ-ο-γ)
ΑΕΠ (ΕΛ.ΣΤΑΤ.) (Εποχικά & ημερολογιακά διορθωμένα στοιχεία, αλυσωτοί δείκτες όγκου)	Γ' τρίμηνο 2017	0,3%	1,3%
2. Εναρμονισμένος ΔτΚ (ΤτΕ)	Οκτ. – Δεκ. 2017	0,0%	0,8%
3α. Απόλυτες Μεταβολές Απασχολουμένων (Τριμηνιαία Έρευνα Εργατικού Δυναμικού - ΕΛ.ΣΤΑΤ.)		+ 32.297 άτομα	+ 86.990 άτομα
3β. Απόλυτες Μεταβολές Ανέργων (Τριμηνιαία Έρευνα Εργατικού Δυναμικού - ΕΛ.ΣΤΑΤ.)	Γ' τρίμηνο 2017	- 46.509 άτομα	- 122.527 άτομα
3.γ Ποσοστό Ανεργίας (Τριμηνιαία Έρευνα Εργατικού Δυναμικού - ΕΛ.ΣΤΑΤ.)			20,2%
4α. Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Λιανικό Εμπόριο (Εποχικά διορθωμένος, εκτός καυσίμων - ΕΛ.ΣΤΑΤ.)	Ιουλ. – Σεπ. 2017	0,1%	-0,2%
4β. Δείκτης Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο (Εποχικά διορθωμένος, εκτός καυσίμων - ΕΛ.ΣΤΑΤ.)		0,3%	0,6%
5. Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Χονδρικό Εμπόριο (Εποχικά διορθωμένος - ΕΛ.ΣΤΑΤ.)	Γ' τρίμηνο 2017	1,0%	3,0%
6. Δείκτης Κύκλου Εργασιών στα Αυτοκίνητα (Κλάδος 45 – Εποχικά διορθωμένος - ΕΛ.ΣΤΑΤ.)	Β' τρίμηνο 2017	2,8%	3,7%
7. Ισοζύγιο Αγαθών & Υπηρεσιών (ΤτΕ)	Ιουλ. – Σεπ. 2017	+5.274,4 εκ. €	+537,4 εκ. €
8. Ισοζύγιο Προσλήψεων – Απολύσεων στο Λιανικό Εμπόριο (εξέλιξη ισοζυγίου - Εργάνη)	Ιαν. – Δεκ. 2016 – 2017	+20.393 άτομα (2016)	+16.973 άτομα (2017)
9α. Αξία ακάλυπτων επιταγών (Τειρεσίας - ποσά σε €)	Ιαν. – Δεκ. 2017		- 72,3%
9β. Αξία απλήρωτων συναλλαγματικών (Τειρεσίας - ποσά σε €)			- 24,4%
10. Καταθέσεις/ρέπος Ιδιωτικού τομέα (ΤτΕ) α. Μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων	Δεκέμβριος 2017	+1.271 εκ. € +485 εκ. €	+3.298 εκ. € +1.975 εκ. €

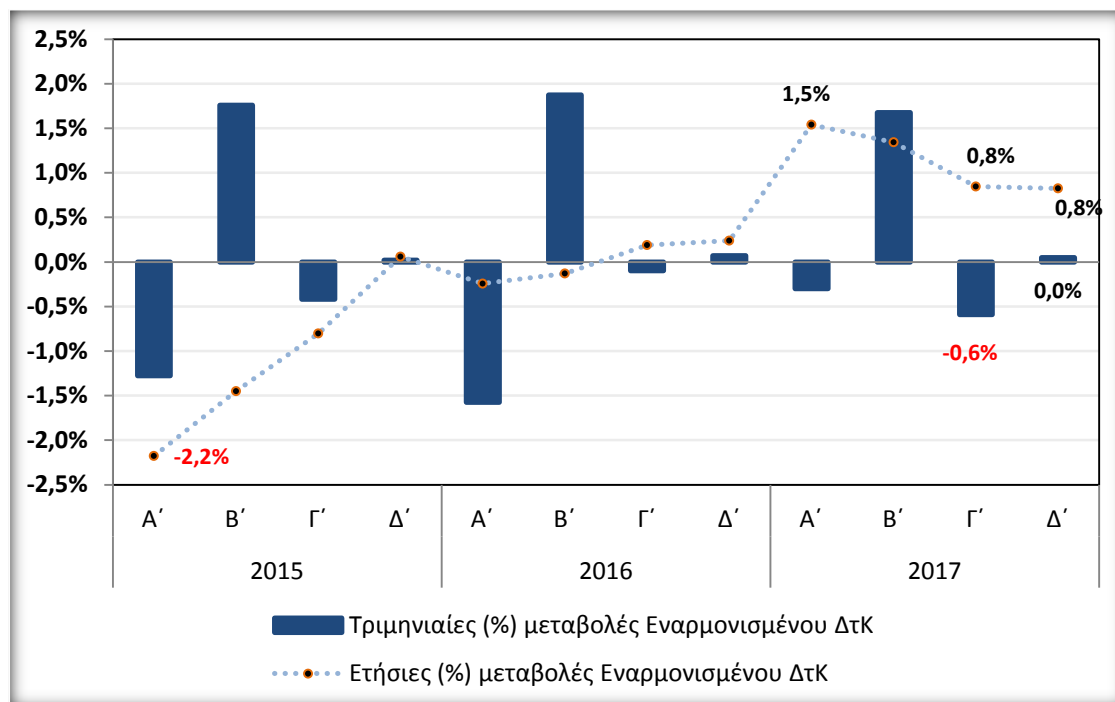
Διάγραμμα 1: Τριμηνιαία εξέλιξη ΑΕΠ - Ιδιωτικής Κατανάλωσης (εποχικά διορθωμένοι δείκτες, αλυσωτοί δείκτες όγκου 2010) – (πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

- Το ΑΕΠ συνέχισε για 3^ο συναπτό τρίμηνο την ανοδική του πορεία σε πραγματικούς όρους, τόσο σε ετήσια (Γ' τρίμηνο 2017/2016: +1,3%) όσο και σε τριμηνιαία βάση (Γ'/Β' τρίμηνο 2017: +0,3%). Η τάση μάλιστα αυτή ενδέχεται να ενισχυθεί περαιτέρω με τη δημοσίευση των οριστικών στοιχείων για το Γ' τρίμηνο του 2017.
- Αντιθέτως, πτωτικά κινήθηκε η ιδιωτική κατανάλωση σε σύγκριση με το Β' τρίμηνο του 2017, με συνέπεια την υποχώρηση του δείκτη ιδιωτικής κατανάλωσης/ΑΕΠ κάτω από τα επίπεδα του 68,0%, γεγονός που συνιστά τη χαμηλότερη επίδοση από την επιβολή των Capital Controls και μετά (Γ' τρίμηνο 2015: 67,1%). Οι αυξημένες φορολογικές υποχρεώσεις των μηνών Ιουλίου - Σεπτεμβρίου (1^η & 2^η δόση Φόρου Εισοδήματος και 1^η του ΕΝΦΙΑ) αποτέλεσαν καθοριστικό ανασταλτικό παράγοντα της καταναλωτικής δαπάνης, η οποία κατέγραψε τη χειρότερη επίδοση (σε πραγματικούς όρους) των τελευταίων τεσσάρων τριμήνων.
- Μη ικανοποιητική χαρακτηρίζεται η πορεία των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου στο Γ' τρίμηνο του 2017, καθώς η ετήσια (Γ' τρίμηνο 2017/2016: -8,5%) και η τριμηνιαία πτώση τους (Γ'/Β' τρίμηνο 2017: -6,1%) αντανακλάται και στην υποχώρηση της αναλογίας επενδύσεων/ΑΕΠ στο επίπεδο του 10,9%. Η ετήσια συρρίκνωση των επενδύσεων κατά περίπου 470 εκ. €, οφείλεται εν πολλοίς στην επιμονή των γραφειοκρατικών και διοικητικών εμποδίων και υπογραμμίζουν την ανάγκη βελτίωσης των προοπτικών της οικονομίας και των όρων χρηματοδότησης, ελάφρυνσης των φορολογικών και ασφαλιστικών βαρών και

ισχυροποίησης της ανάκαμψης, μέσω ολοκλήρωσης των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων.

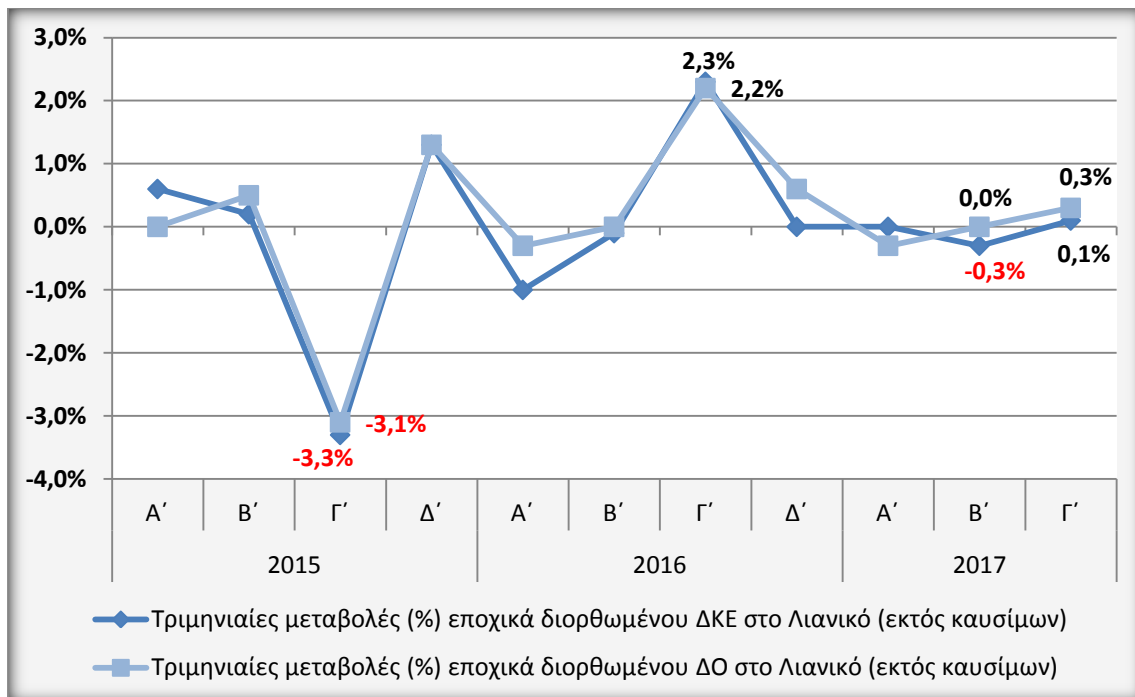
Διάγραμμα 2: Ετήσια & τριμηνιαία εξέλιξη του Εναρμονισμένου ΔτΚ (πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. – Μ.Ο. Δεικτών Τριμήνων)

- Αμετάβλητο σε σχέση με το Γ' Τρίμηνο του 2017 παρέμεινε το επίπεδο των τιμών (Εναρμονισμένος ΔτΚ) στη διάρκεια του τελευταίου τριμήνου του προηγούμενου έτους. Αντιθέτως και για έκτο συνεχόμενο τρίμηνο συνεχίζεται η αύξηση του πληθωρισμού σε ετήσια βάση (Δ' Τρίμηνο 2017/2016: +0,8%), με μειούμενο όμως ρυθμό έναντι των δύο πρώτων τριμήνων του 2017. Κυριότεροι παράγοντες της ετήσιας ανόδου των τιμών συνιστούν τόσο η αυξημένη έμμεση φορολογία σε προϊόντα ευρείας κατανάλωσης όσο και ο εισαγόμενος πληθωρισμός εξαιτίας της ανόδου των διεθνών τιμών πετρελαίου. Ωστόσο, η προαναφερθείσα μεταβολή υπολείπεται, σε σχέση με την καταγεγραμμένη τάση στα λοιπά κράτη – μέλη τόσο της Ευρωζώνης (Δ' Τρίμηνο 2017/2016: +1,7%) όσο και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Δ' Τρίμηνο 2017/2016: +1,4%), γεγονός που λειτουργεί ευεργετικά για την εγχώρια ανταγωνιστικότητα τιμών σε ευρωπαϊκό επίπεδο.
- Οι αιτίες για την, έστω υποτονική, ανάκαμψη του εναρμονισμένου ΔτΚ θα πρέπει να αναζητηθούν στη διόγκωση των διεθνών τιμών καυσίμων αλλά στην αύξηση των έμμεσων φόρων από τον Ιανουάριο του 2017 σε σειρά προϊόντων (καύσιμα κίνησης, καφές, καπνός, σταθερή τηλεφωνία).

- Επιπρόσθετα, ο δομικός πληθωρισμός κινείται σε υποτονικούς ρυθμούς. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την επίδραση τύπου “base effect” από την αύξηση των έμμεσων φόρων το 2017, ενισχύουν την εκτίμηση περί συγκρατημένου πληθωρισμού και για το 2018.

Διάγραμμα 3: Εξέλιξη του Δείκτη Κύκλου Εργασιών (ΔΚΕ) & Δείκτη Όγκου (ΔΟ) στο Λιανικό Εμπόριο (εποχικά διορθωμένοι, χωρίς καύσιμα - πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. - Μ.Ο. Δεικτών τριμήνων)

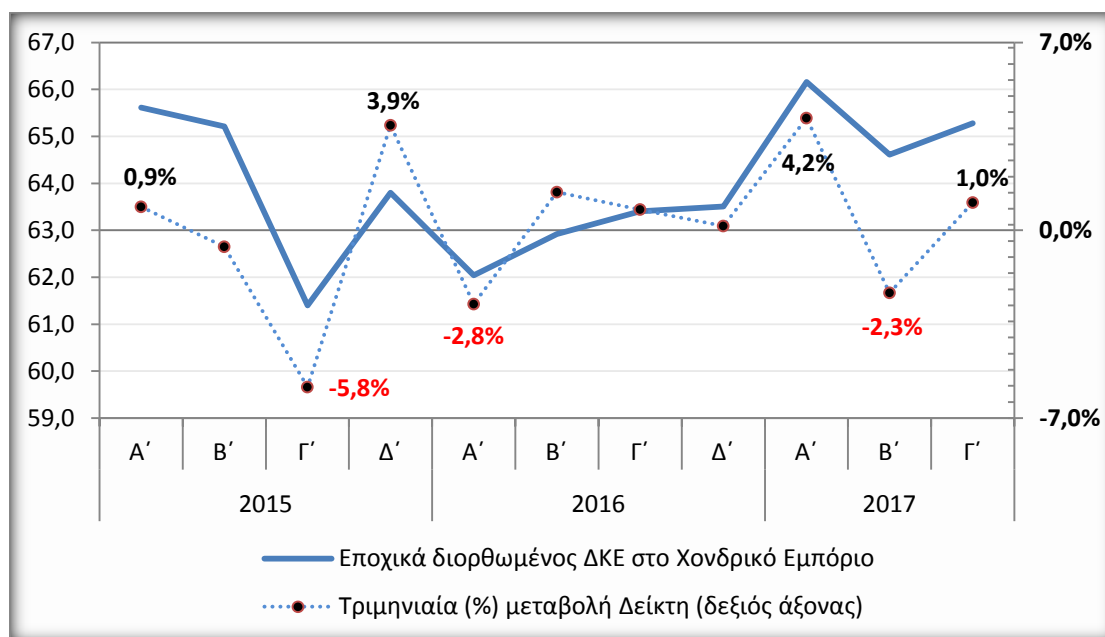

- Στασιμότητα του εποχικά διορθωμένου ΔΚΕ στο Λιανικό εμπόριο παρατηρήθηκε στη διάρκεια του Γ' Τριμήνου 2017, τόσο σε τριμηνιαία (Γ'/Β' Τρίμηνο 2017: +0,1%) όσο και σε ετήσια συγκριτική βάση (Γ' Τρίμηνο 2017/2016: -0,2%). Παρά τις θετικές ενδείξεις που προέκυπταν από την πορεία των πωλήσεων μέχρι και το πρώτο επτάμηνο του έτους (Α' επτάμηνο 2017/2016: +1,9%), στο διάστημα Αυγούστου-Σεπτεμβρίου σημειώθηκε υποχώρηση του κύκλου εργασιών (Αύγουστος-Σεπτέμβριος 2017/2016: -0,7%). Ως εκ τούτου, η ετήσια μεταβολή του εννιαμήνου διαμορφώθηκε σε χαμηλότερα, σε σχέση με τις προσδοκίες, επίπεδα (Α' εννιάμηνο 2017/2016: +1,3%).
- Η παρατηρούμενη κάμψη των πωλήσεων στη διάρκεια των μηνών Αυγούστου – Σεπτεμβρίου 2017 δηλώνει τη μη ικανοποιητική πορεία του δεύτερου μήνα των γενικών θερινών εκπτώσεων και μπορεί να αποδοθεί και στη διόγκωση των φορολογικών υποχρεώσεων που συνεπάγεται παραδοσιακά ο πρώτος φθινοπωρινός μήνας κάθε έτους (2^η δόση του φόρου εισοδήματος & 1^η δόση

ΕΝΦΙΑ).

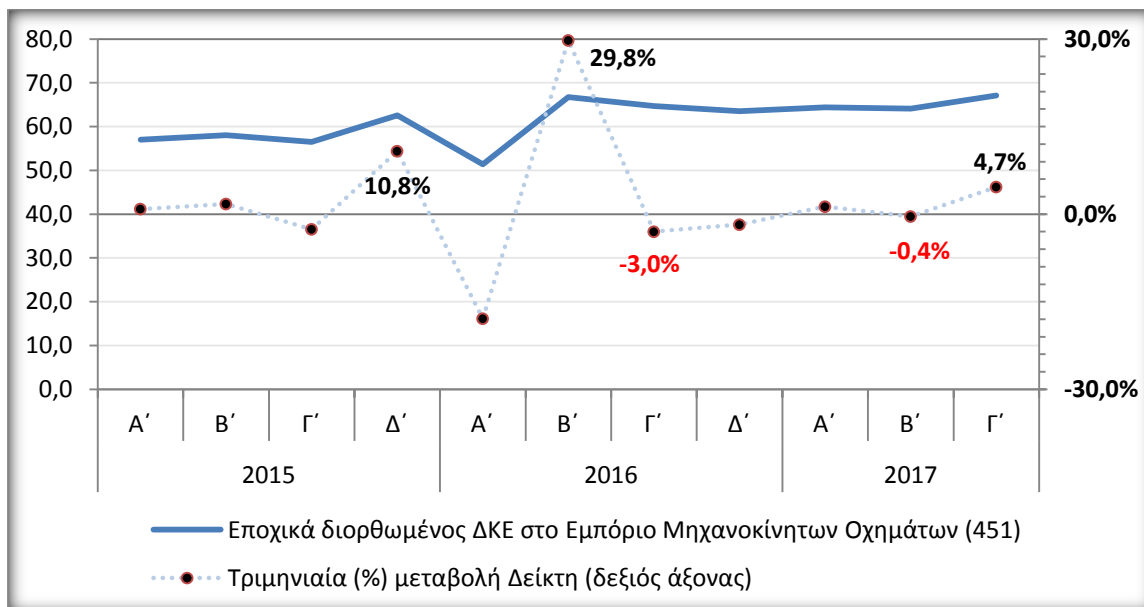
- Ορική βελτίωση κατέγραψε ο εποχικά διορθωμένος ΔΟ στο Λιανικό εμπόριο χωρίς καύσιμα, τόσο σε ετήσια (Γ' Τρίμηνο 2017/2016: +0,6%) όσο και σε τριμηνιαία βάση (Γ'/Β' Τρίμηνο 2017: +0,3%). Η υπερίσχυση της ετήσιας ποσοστιαίας μεταβολής του **όγκου** των πωλήσεων λιανικής έναντι της **αξίας** τους στο πρώτο εννιάμηνο του 2017 (Α' εννιάμηνο 2017/2016: +1,9% έναντι +1,3% αντίστοιχα) επιβεβαιώνει τα οφέλη που συνεπάγονται για το καταναλωτικό κοινό οι προσφορές που λαμβάνουν χώρα στα καταστήματα λιανικής.

Διάγραμμα 4: Δείκτης Κύκλου Εργασιών (ΔΚΕ) στο Χονδρικό Εμπόριο (εποχικά διορθωμένος, χωρίς καύσιμα - πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

- Ανάκαμψη κατέγραψε ο εποχικά διορθωμένος ΔΚΕ στο Χονδρικό εμπόριο στη διάρκεια του Γ' Τριμήνου 2017, μία διαπίστωση που τεκμηριώνεται από την τριμηνιαία σύγκριση του δείκτη (Γ'/Β' Τρίμηνο 2017: +1,0%) αλλά πολύ περισσότερο από την ετήσια ποσοστιαία μεταβολή του (Γ' Τρίμηνο 2017/2016: +3,0%). Μάλιστα, σε επίπεδο εννιαμήνου η βελτίωση αποτυπώνεται με ακόμη emphaticότερο τρόπο (Α' εννιάμηνο 2017/2016: +4,1%), συνέπεια της θετικής ετήσιας μεταβολής που παρατηρήθηκε και στα τρία πρώτα τρίμηνα του 2017.
- Η παραπάνω εξέλιξη μπορεί να ερμηνευτεί από τη σταδιακή χαλάρωση των Capital Controls, το μεγαλύτερο βαθμό ευελιξίας και του καλύτερου προγραμματισμού στον οποίο μπορούν να προβούν οι επιχειρήσεις. Παράλληλα, η ιδιαίτερα ενθαρρυντική πορεία του Τουρισμού στη διάρκεια του Γ' Τριμήνου του 2017 αλλά και η ανάγκη εφοδιασμού των καταστημάτων λιανικής πριν την έναρξη της φθινοπωρινής/χειμερινής περιόδου, αποτέλεσαν σημαντικούς παράγοντες τόνωσης των παραγγελιών.

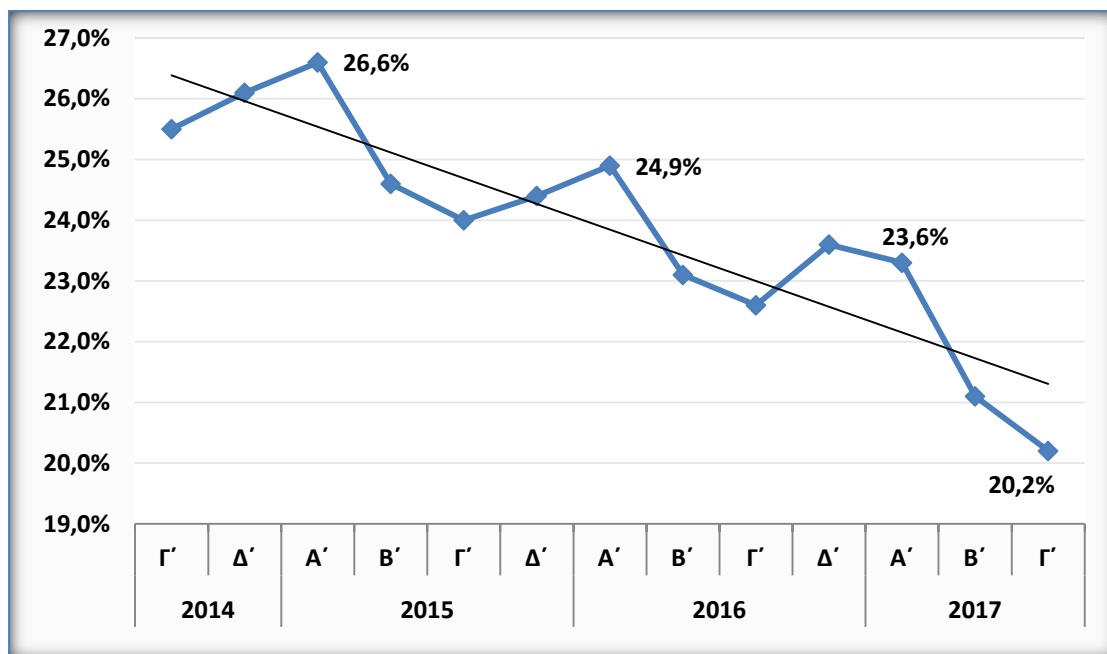
Διάγραμμα 5: Δείκτης Κύκλου Εργασιών (ΔΚΕ) στο Εμπόριο Μηχανοκίνητων Οχημάτων (451) (εποχικά διορθωμένος - πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

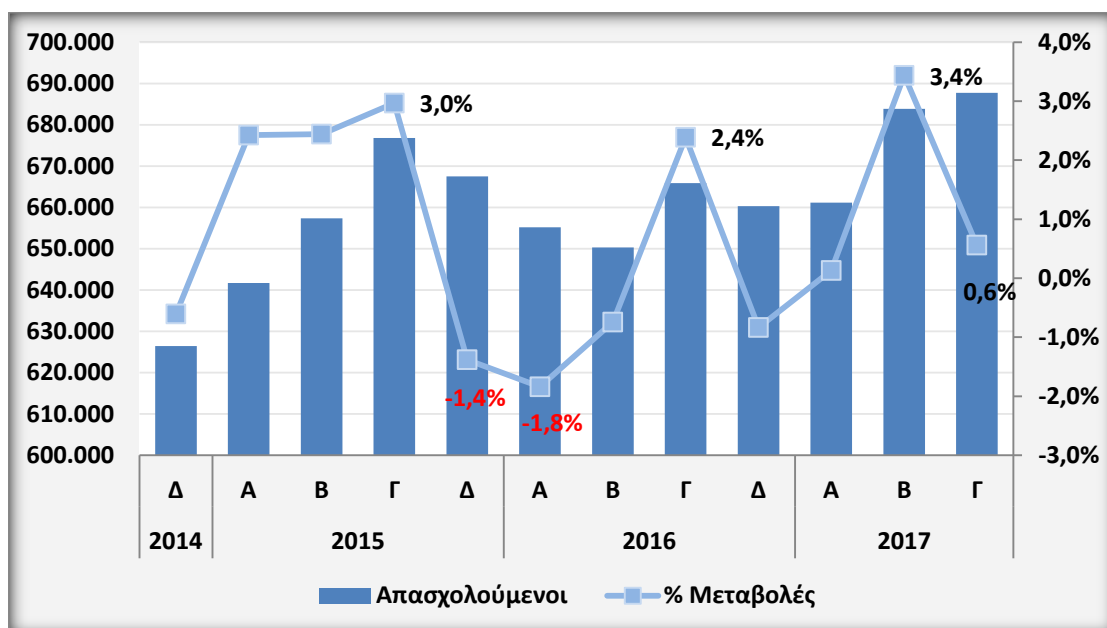
- Αξιοσημείωτη βελτίωση εμφάνισε ο εποχικά διορθωμένος ΔΚΕ στο Εμπόριο Μηχανοκίνητων Οχημάτων στη διάρκεια του Γ' Τριμήνου 2017, όχι μόνο σε τριμηνιαία βάση (Γ'/Β' Τρίμηνο 2017: +4,7%) αλλά και σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2016 (Γ' Τρίμηνο 2017/2016: +3,7%). Η, σε τριμηνιαία βάση, ενίσχυση του δείκτη, παρατηρείται σε μία χρονική περίοδο (Γ' Τρίμηνα 2017/2016) κατά την οποία, με εξαίρεση το Α' Τρίμηνο του 2017, η πτώση των πωλήσεων αυτοκινήτων προκαλούσε έντονο προβληματισμό στους φορείς του κλάδου.
- Η ικανοποιητική πορεία της τουριστικής περιόδου και η βελτίωση της ρευστότητας των επιχειρήσεων, λόγω και της περαιτέρω χαλάρωσης των κεφαλαιακών περιορισμών, συνέδραμαν αποφασιστικά στην ανάκαμψη των πωλήσεων αυτοκινήτων κατά τη διάρκεια του Γ' Τριμήνου 2017. Προς επίρρωση της παραπάνω διαπίστωσης και σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ. η χορήγηση αδειών κυκλοφορίας οχημάτων στο εξεταζόμενο τρίμηνο ήταν σημαντικά μεγαλύτερη από εκείνη του αντίστοιχου τριμήνου του 2016 (Γ' Τρίμηνο 2017/2016: +29,7%). Οι αιτίες για αυτή τη σημαντική μεταβολή θα πρέπει να αναζητηθούν στη βελτίωση των προσδοκιών καθώς η αγορά προεξοφλούσε την έγκαιρη ολοκλήρωση της τρίτης αξιολόγησης, όπως και έγινε, αλλά και στην επιβράδυνση της μείωσης του ρυθμού τραπεζικής χρηματοδότησης της κατανάλωσης. Πλέον, το ζητούμενο είναι η διατήρηση και η τόνωση της καταναλωτικής δαπάνης για διαρκή καταναλωτικά αγαθά στο προσεχές διάστημα, προκειμένου οι επιχειρήσεις του κλάδου να αναπτύξουν μία σταθερά δυναμική πορεία.

Διάγραμμα 6α: Επίπεδο ανεργίας (%) στην ελληνική οικονομία κατά τρίμηνο (πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

Διάγραμμα 6β: Απασχολούμενοι στο εμπόριο και ρυθμός μεταβολής της απασχόλησης κατά τρίμηνο (τριμηνιαία σύγκριση, πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

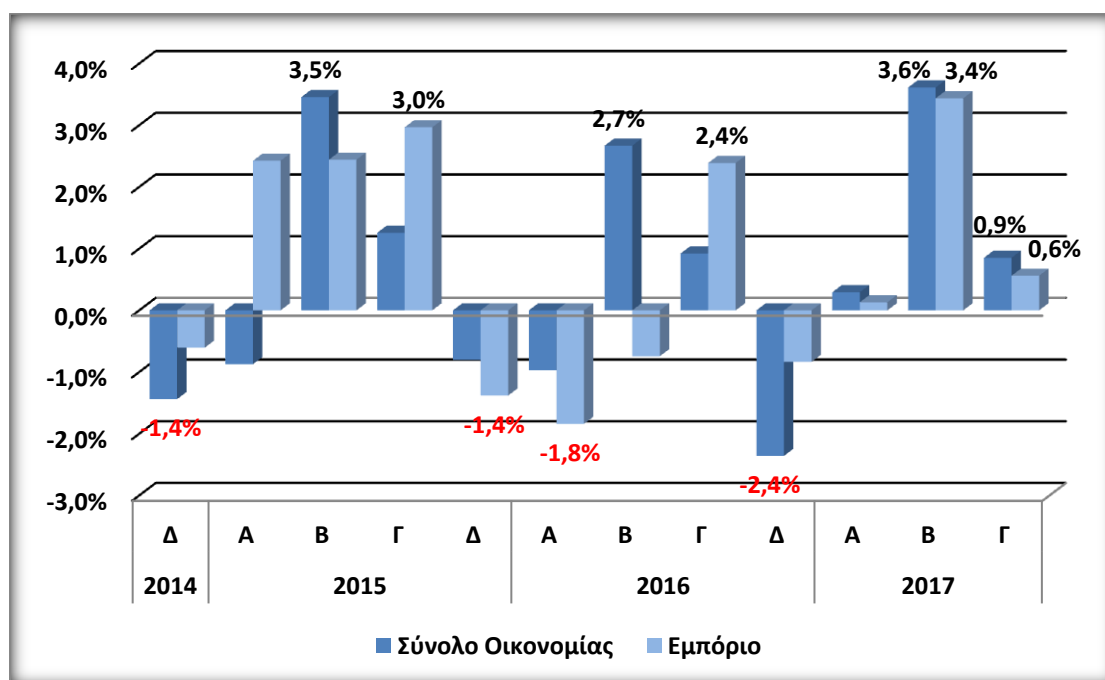

- Πολύ θετικά αποτιμάται η διατήρηση της πτωτικής τάσης του ποσοστού ανεργίας,

ιδιαίτερα αν ληφθεί υπόψη το μέγεθός της.

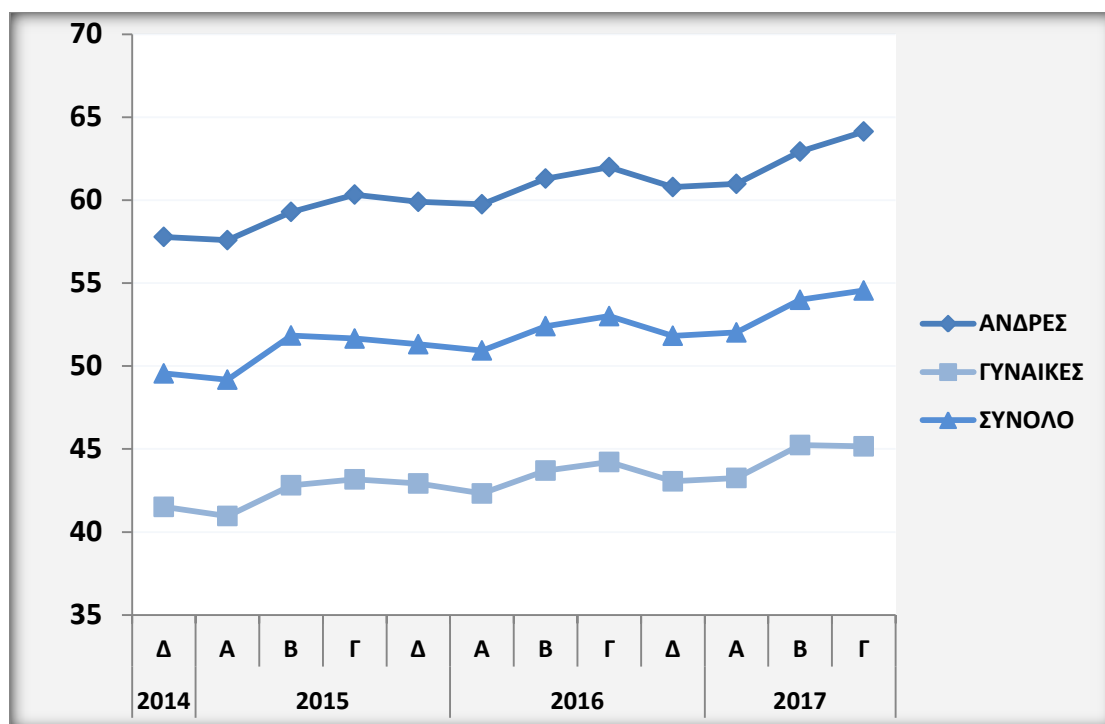
- Η περαιτέρω μείωση του αριθμού των ανέργων (κατά 4,6% σε τριμηνιαία και 11,2% σε ετήσια βάση) σχετίζεται με την οικονομική μεγέθυνση (0,3% σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του έτους αλλά τα στοιχεία είναι πολύ πιθανό να αναθεωρηθούν προς τα πάνω) αλλά και τη βελτίωση των προσδοκιών. Περισσότερο ευνοημένοι φαίνονται οι κλάδοι καταλυμάτων και εστίασης, ανθρώπινης υγείας, διοικητικών και υποστηρικτικών δραστηριοτήτων κατασκευών, παροχής ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά.
- Σύμφωνα με το πληροφοριακό σύστημα “ΕΡΓΑΝΗ”, το θετικό ισοζύγιο προσλήψεων/αποχωρήσεων κατά **143.545 θέσεις εργασίας** για το σύνολο της οικονομίας καθ’ όλη τη διάρκεια του 2017 αποτελεί την υψηλότερη επίδοση έτους από το 2001 μέχρι σήμερα. Το γεγονός αυτό αποτυπώνει χωρίς αμφιβολία τη βελτίωση της κατάστασης στην αγορά εργασίας. Ωστόσο, ακόμη μεγαλύτερη σημασία θα πρέπει να δοθεί και στην ποιότητα των θέσεων αυτών (όροι απασχόλησης: πλήρης, μερική και περιστασιακή, ύψος αμοιβών, διάρθρωση ωραρίων). Σύμφωνα με το ίδιο σύστημα, μόνο το 45,1% των προσλήψεων εντός του 2017 αφορούσε θέσεις πλήρους απασχόλησης.
- Ιδιαίτερα για τον κλάδο του εμπορίου, το επίπεδο απασχόλησης κατά το Γ’ τρίμηνο του 2017 (687.710 άτομα) ισοστάθμισε, σε απόλυτο μέγεθος, την αντίστοιχη επίδοση του Α’ τριμήνου του 2012 (687.184).

Διάγραμμα 7: Ρυθμός μεταβολής των απασχολουμένων στο σύνολο της οικονομίας και στο Εμπόριο (τριμηνιαία σύγκριση, πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

- Για τα τρία πρώτα τρίμηνα του 2017 οι επιδόσεις στην αγορά εργασίας τόσο του συνόλου της οικονομίας όσο και του εμπορίου αποτιμώνται θετικά καθώς κινούνται ανοδικά. Επιπλέον, παρατηρείται η επανεμφάνιση της εποχικότητας, γεγονός που σημαίνει και σταδιακή αποκατάσταση της λειτουργίας της, αν και οι διαφορές στις επιδόσεις της εγχώριας αγοράς εργασίας με εκείνες ευρωπαϊκών χωρών προμηνύουν πως η προσαρμογή θα διαρκέσει μεγάλο χρονικό διάστημα.
- Ειδικά για το **λιανικό εμπόριο**, το ισοζύγιο ρών μισθωτής απασχόλησης, βάσει του συστήματος «ΕΡΓΑΝΗ» ανήλθε το 2017 σε 16.973 άτομα¹. Καθοριστικό ρόλο των ρών, όπως προκύπτει από τη μηνιαία ανάλυση των δεδομένων, φαίνεται να διαδραματίζει η τουριστική κίνηση αλλά και οι γιορτές των Χριστουγέννων.

Διάγραμμα 8: Δείκτης Απασχόλησης βάσει φύλου στο εμπόριο κατά τρίμηνο (άτομα εργάσιμης ηλικίας 15-64, πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

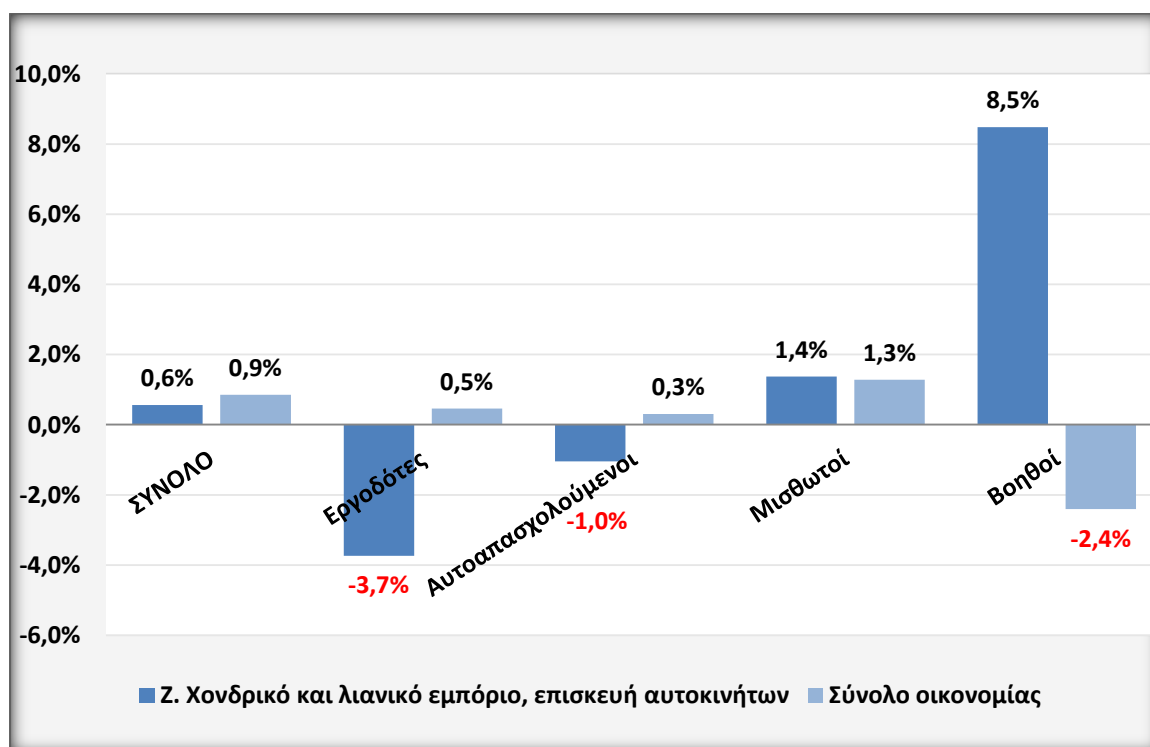

- Οι θετικές εξελίξεις στην αγορά εργασίας αποτυπώνονται και στο συνολικό Δείκτη Απασχόλησης (=Απασχολούμενοι/ Σύνολο Δυναμικού) του Γ' τριμήνου, ο οποίος έχει ανέλθει στα υψηλότερα επίπεδα από το αντίστοιχο τρίμηνο του 2011 αλλά υπολείπεται σημαντικά του αντίστοιχου ευρωπαϊκού.

¹Τα στοιχεία περιλαμβάνουν και εκτιμήσεις.

- Λαμβάνοντας υπόψη τον υφιστάμενο υψηλό βαθμό υποαπασχόλησης του εργατικού δυναμικού, η ταχύτητα απορρόφησης της επίμονα υψηλής ανεργίας θα εξαρτηθεί άμεσα από την ουσιαστική υιοθέτηση των μεταρρυθμίσεων αλλά και από το μέγεθος των επενδύσεων που θα καταφέρει να προσελκύσει η ελληνική οικονομία.
- Σε κάθε περίπτωση, η διατήρηση της ανοδικής πορείας τόσο των εργοδοτών όσο και των αυτοαπασχολούμενων και των μισθωτών στο σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας για ένα ακόμη τρίμηνο (Γ' / Β' 2017), αποτελεί θετική εξέλιξη.
- Εντούτοις, η αύξηση της απασχόλησης στο εμπόριο προήλθε από την ενίσχυση των μισθωτών (και των μη αμειβόμενων μελών), γεγονός που μπορεί να σημαίνει πως η περαιτέρω προώθηση επιχειρηματικότητα στο συγκεκριμένο κλάδο συναντά αρκετά εμπόδια. Φυσικά, οι εξελίξεις τα επόμενα τρίμηνα θα επιβεβαιώσουν ή όχι αυτήν την τάση.

Διάγραμμα 9: Ποσοστιαία μεταβολή (%) Απασχολούμενων στο σύνολο της οικονομίας και στο Εμπόριο κατά θέση στο επάγγελμα, 2017 Γ' / 2017 Β' (πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

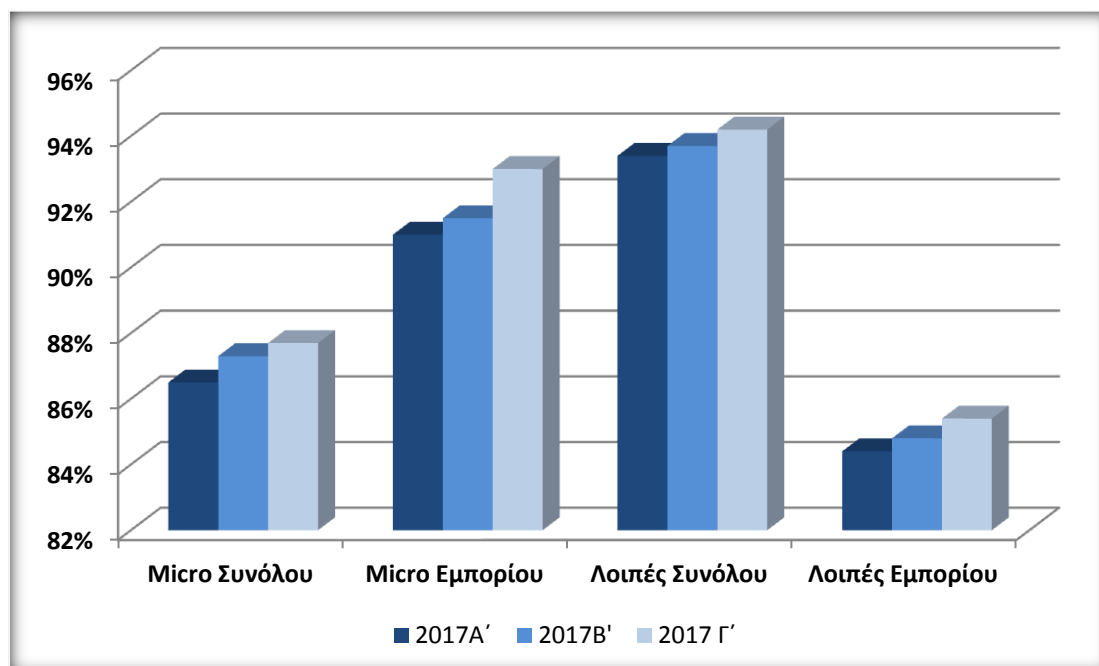

- Γενικότερα, και παρά τις εκτιμήσεις για επιτάχυνση της ανάκαμψης της οικονομίας οι προκλήσεις παραμένουν. Κατά αυτόν τον τρόπο, για να πραγματοποιηθούν οι θετικές προσδοκίες, τα επόμενα τρίμηνα θα πρέπει να ληφθούν μέτρα εμπέδωσης της εμπιστοσύνης, να ολοκληρωθεί η τέταρτη και τελευταία αξιολόγηση που θα σημάνει

και το τέλος του τρίτου μηνονίου, να προχωρήσουν οι διαπραγματεύσεις για το χρέος, να αρθούν οι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων και να εξασφαλιστεί η ομαλή χρηματοδότηση της οικονομίας το επόμενο διάστημα.

- Στις παραπάνω προκλήσεις θα πρέπει να προστεθούν οι υψηλές φορολογικές επιβαρύνσεις, η περιορισμένη πρόσβαση σε ρευστότητα για νοικοκυριά και επιχειρήσεις, ο χωρίς ισόρροπη κατανομή εντεινόμενος ανταγωνισμός (ιδιαίτερα από τις πολύ μεγάλες επιχειρήσεις) κ.ά..

Διάγραμμα 10: Μεριδία (%) πλήρους απασχόλησης στο εμπόριο κατά μέγεθος επιχείρησης, 2017 Α', 2017 Β' και 2017 Γ' (πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

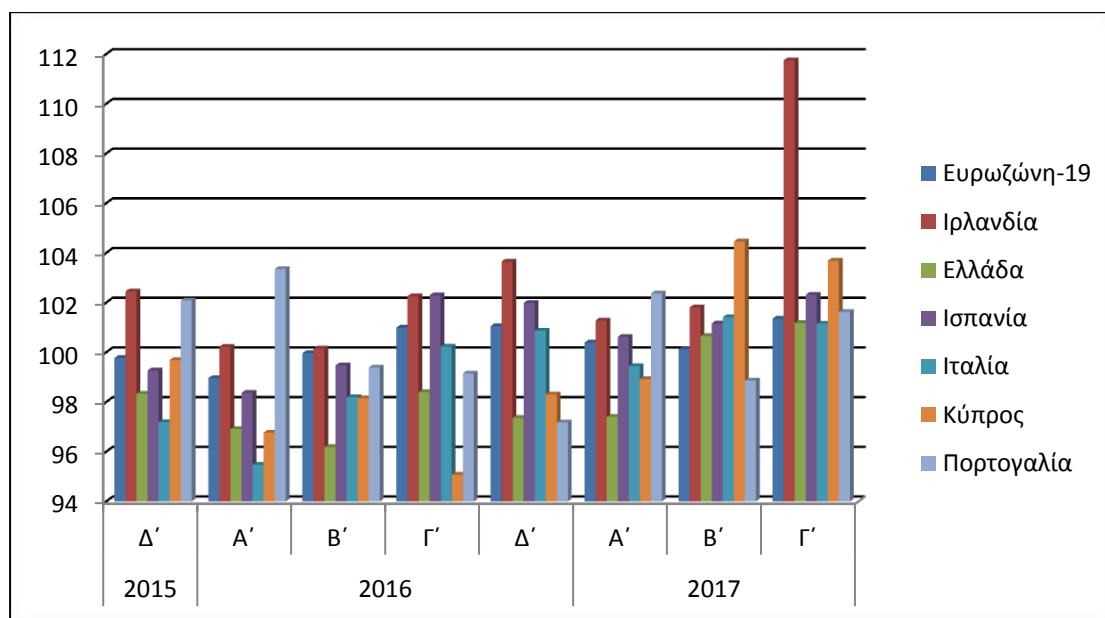

- Από την ανάλυση της ποιότητας των θέσεων εργασίας επιβεβαιώνεται, για ένα ακόμη τρίμηνο, πως στο σύνολο της οικονομίας οι πολύ μικρές-«micro» επιχειρήσεις (με έως 10 άτομα προσωπικό) παρουσιάζουν χαμηλότερα ποσοστά πλήρους απασχόλησης, σε σχέση με τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις (με προσωπικό 10 και πλέον ατόμων).
- Ωστόσο, η εικόνα αυτή είναι εντελώς διαφορετική στο **Εμπόριο** αφού στο συγκεκριμένο κλάδο **οι πολύ μικρές ("micro") επιχειρήσεις ανθίστανται στις πιέσεις και εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά πλήρους απασχόλησης** σε σχέση με τις μεγαλύτερες του κλάδου.
- Η σημασία αυτής της παρατήρησης είναι ενδεικτική της ποιότητας των θέσεων εργασίας που προσφέρουν οι πολύ μικρές επιχειρήσεις, οι οποίες παραδοσιακά φαίνεται να εμφανίζουν ισχυρότερους δεσμούς με τους εργαζομένους, καθώς και το

είδος των επιχειρήσεων που δύναται να αποκομίσει υψηλότερα οφέλη από την απορρύθμιση της αγοράς εργασίας.

- Στα θετικά ωστόσο σημειώνεται η άνοδος της πλήρους απασχόλησης σε όλες τις κατηγορίες επιχειρήσεων (στις πολύ μικρές – «micro» αλλά και στις υπόλοιπες) και μάλιστα τόσο στον κλάδο του εμπορίου όσο και στο σύνολο της οικονομίας.
- Η ανοδική πορεία των θέσεων πλήρους απασχόλησης, εκτός των θετικών επιπτώσεων σε κοινωνικό επίπεδο, βελτιώνει τα έσοδα του συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης και ενδέχεται να παράσχει τη δυνατότητα φορολογικών και ασφαλιστικών ελαφρύνσεων στο μέλλον.

Διάγραμμα 11: Τριμηνιαία εξέλιξη της απασχόλησης στο Εμπόριο σε επιλεγμένες χώρες (άτομα εργάσιμης ηλικίας 15-64, 2015 Γ' = 100, πηγή: Eurostat)

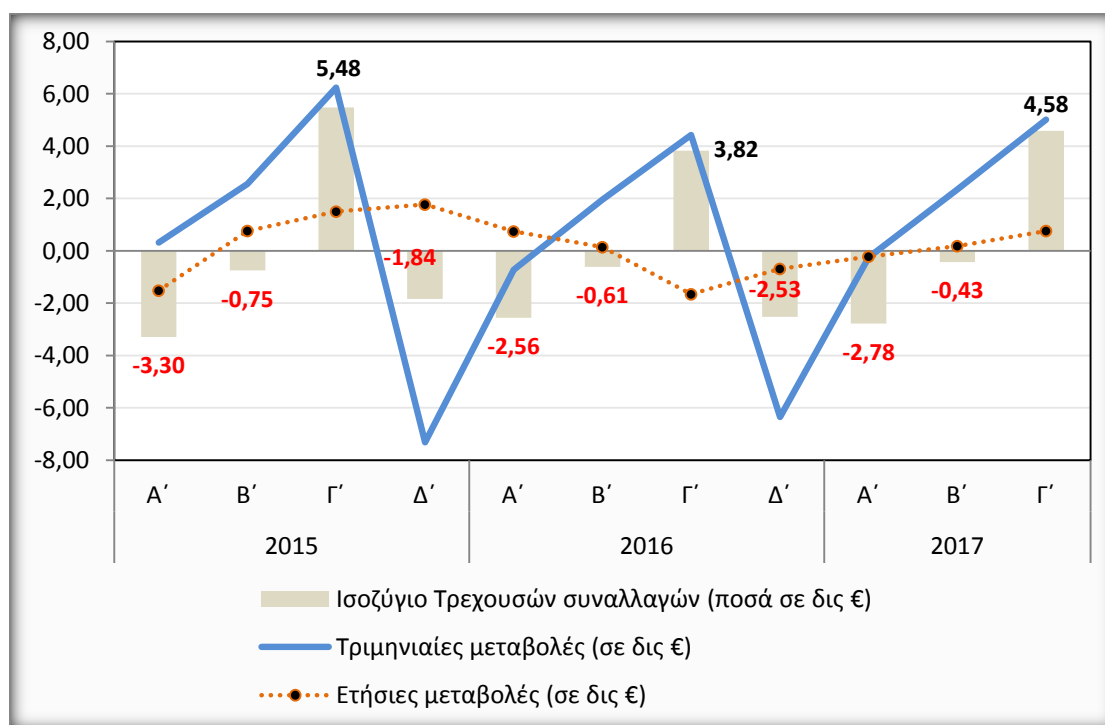
Σημείωση: Οι διακρατικές συγκρίσεις στο διάγραμμα πρέπει να γίνονται με προσοχή καθώς αντανακλούν τις εξελίξεις σε κάθε χώρα σε σχέση με το Β' τρίμηνο του 2014

- Μια πληρέστερη εικόνα σχετικά με τις εξελίξεις της απασχόλησης στο εμπόριο αναδεικνύεται από τη σύγκριση του σχετικού δείκτη των ευρωπαϊκών κρατών που είτε αντιμετώπισαν αξιοσημείωτες αναταράξεις (Ισπανία και Ιταλία), είτε σύναψαν μνημόνια με τους θεσμούς (Ιρλανδία, Πορτογαλία, Κύπρος) και ακολούθησαν συσταλτική οικονομική πολιτική.
- Σε όλες τις υπό εξέταση χώρες η απασχόληση στο εμπόριο εμφανίζεται αυξημένη σε σχέση με το Γ' τρίμηνο του 2016 (δείκτης μεγαλύτερος του 100).
- Μετά την Ιρλανδία, τη οποίας ο δείκτης απασχόλησης στο εμπόριο ενισχύθηκε ραγδαία το Γ' τρίμηνο, καλύτερες επιδόσεις, σε σχέση με το τρίμηνο βάσης (Γ'

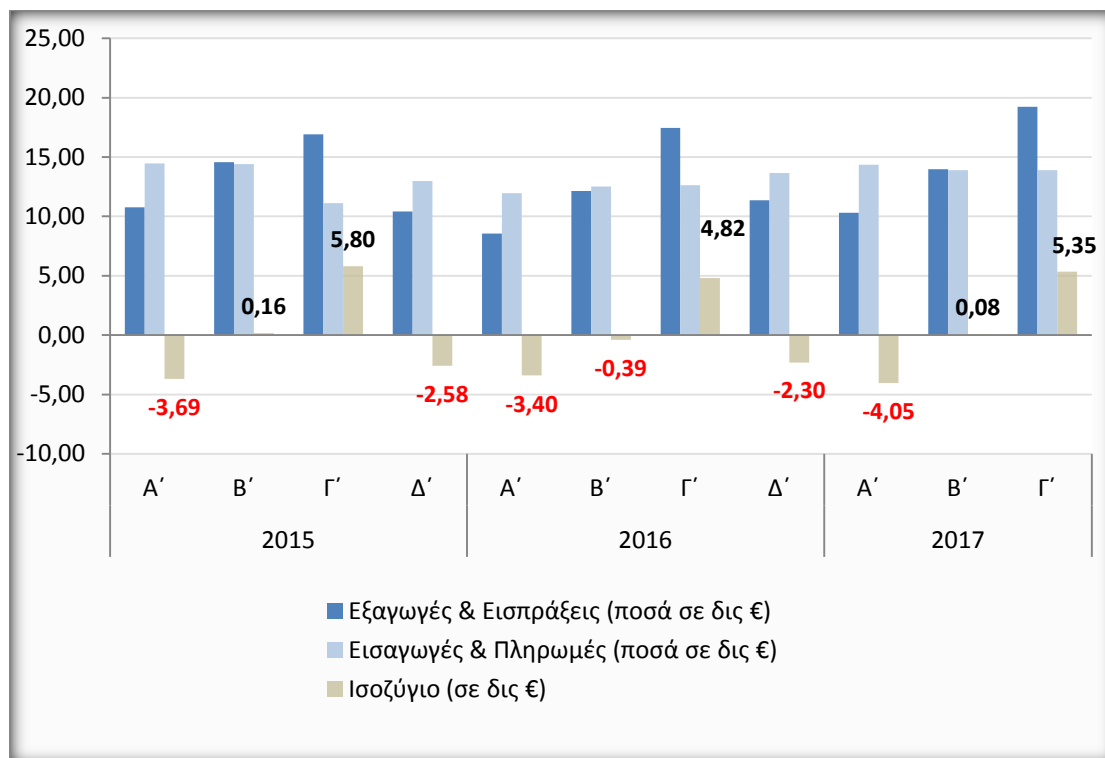
τρίμηνο 2015) εμφανίζουν οι Κύπρος και η Ισπανία, με τις Πορτογαλία, Ελλάδα και Ιταλία να έπονται.

- Η Ελλάδα κατάφερε να αναπληρώσει τις απώλειες του δείκτη, σε σχέση με το τρίμηνο βάσης, μόλις το Β΄ τρίμηνο του 2017 ενώ η Ευρωζώνη από το Γ΄ τρίμηνο του 2016.
- Σε κάθε περίπτωση, οι επιδόσεις του εν λόγω δείκτη, με εξαίρεση την Ιρλανδία, δεν προκαλούν ενθουσιασμό. Η παρατήρηση αυτή γίνεται περισσότερο κατανοητή εάν ληφθεί υπόψη ότι σε επίπεδο Ευρωζώνης-19 συνεχίζεται η επεκτατική νομισματική πολιτική από την ΕΚΤ (ιστορικά χαμηλά επιτόκια, πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης QE κλπ), έστω και με επιβραδυνόμενο ρυθμό. Οι σχετικά ήπιοι ρυθμοί πληθωρισμού στην Ευρωζώνη-19 αλλά και οι επιδόσεις στην απασχόληση ενδεχομένως να υπονοούν πως η συζήτηση περί σταδιακού περιορισμού της επεκτατικής νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ ίσως να είναι ακόμη πρόωμη.

Διάγραμμα 12: Τριμηνιαίες και ετήσιες απόλυτες μεταβολές του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών (πηγή: ΤτΕ – Μ.Ο. Δεικτών Τριμήνων)

Διάγραμμα 13: Τριμηνιαία εξέλιξη Ισοζυγίου Αγαθών & Υπηρεσιών (σε απόλυτα ποσά - πηγή: ΤτΕ)

- Θεαματική βελτίωση σε τριμηνιαία συγκριτική βάση σημείωσε το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (Γ'/Β' Τρίμηνο 2017: +5,01 δις. €), με αποτέλεσμα τη διαμόρφωση πλεονάσματος της τάξεως των 4,58 δις. €. Σε σύγκριση με το Γ' Τρίμηνο του 2016, η προκύπτουσα μεταβολή ήταν επίσης θετική, αλλά όπως ήταν αναμενόμενο, κινήθηκε σε χαμηλότερα επίπεδα από την αντίστοιχη τριμηνιαία (Γ' Τρίμηνο 2017/2016: + 0,76 δις €) λόγω εποχικότητας.
- Η άκρως ικανοποιητική πορεία της τουριστικής κίνησης στη διάρκεια του Γ' Τριμήνου του 2017, είχε ως αποτέλεσμα το πλεόνασμα του ισοζυγίου υπηρεσιών να ενισχυθεί στα 9,86 δις. €, υπερκαλύπτοντας το ελλειμματικό εμπορικό ισοζύγιο αγαθών (-4,51 δις. €). Ειδικότερα, η υπερίσχυση των εισαγωγών αγαθών έναντι των αντίστοιχων των εξαγωγών, αναλύεται στο ελλειμματικό ισοζύγιο αγαθών χωρίς τα καύσιμα και τα πλοία (-3,49 δις. €) στο αρνητικό ισοζύγιο καυσίμων (-1,02 δις. €).
- Ανάλογα κινήθηκε και το ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών το Γ' Τρίμηνο του 2017, παρουσιάζοντας πλεόνασμα 5,35 δις. €, έναντι μικρού πλεονάσματος 0,08 δις. € στο Β' Τρίμηνο του 2017 και 4,82 δις. € στο Γ' Τρίμηνο του 2016. Η εν λόγω εικόνα απορρέει από την επικράτηση των εισπράξεων έναντι των πληρωμών τόσο του ταξιδιωτικού ισοζυγίου (+8,4 δις. €) όσο και του αντίστοιχου των μεταφορών (+1,17 δις. €). Οι παραπάνω συνιστώσες του ισοζυγίου πληρωμών αντιστάθμισαν πλήρως τη συνεχώς διογκούμενη ενίσχυση των εισαγωγών έναντι των εξαγωγών αγαθών. Η

τελευταία διαπίστωση, είναι ενδεικτική του βαθμού ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων αλλά και της αδυναμίας ουσιαστικού μετασχηματισμού του παραγωγικού μοντέλου της χώρας και συνδέεται με τη χαλάρωση των Capital Controls. Παράλληλα, υπογραμμίζει και την ανάγκη υποκατάστασης μέρος των εισαγωγών με εγχωρίως παραγόμενα προϊόντα και γενικότερα υιοθέτησης διαφορετικής μεσο-μακροπρόθεσμης αναπτυξιακής στρατηγικής.